

УДК 330.322.4

Квасницька Р.С.*доктор економічних наук., доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету***Тарасюк М.В.***аспірант
Хмельницького національного університету*

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

У статті акцентовано увагу на тому, що інвестиційна діяльність має непересічне значення для фінансування інновацій, підприємницьких ідей як в реальному, так і у фінансовому секторах вітчизняної економіки. Обґрунтовано необхідність аналізу сучасного стану, окреслення основних проблем та шляхів активізації інвестиційної діяльності промислових підприємств України. На основі узагальнення думок та пропозицій науковців презентовано певні напрями активізації інвестиційної діяльності як на загальнодержавному рівні, так і на рівні промислових підприємств України.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, капітальні інвестиції, фінансові інвестиції, аналіз інвестиційної діяльності, інвестиційний потенціал, інвестиційний розвиток.

АННОТАЦИЯ

В статье акцентировано внимание на том, что инвестиционная деятельность имеет непреходящее значение для финансирования инноваций, предпринимательских идей как в реальном, так и в финансовом секторах отечественной экономики. Обоснована необходимость анализа современного состояния, определения основных проблем и путей активизации инвестиционной деятельности промышленных предприятий Украины. На основе обобщения мнений и предложений ученых представлены определенные направления активизации инвестиционной деятельности как на общегосударственном уровне, так и на уровне промышленных предприятий Украины.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, капитальные инвестиции, финансовые инвестиции, анализ инвестиционной деятельности, инвестиционный потенциал, инвестиционное развитие.

ANNOTATION

The article focuses on the fact that investment activity is of great importance for the financing of innovations, entrepreneurial ideas in the real and financial sectors of the domestic economy. The necessity of analysis of the present state is substantiated, outline of the main problems and ways of intensification of investment activity of industrial enterprises of Ukraine. On the basis of generalization of thoughts and proposals of scientists, certain directions of activation of investment activity both at the state level and at the level of industrial enterprises of Ukraine are presented.

Key words: investment activity, capital investments, financial investments, analysis of investment activity, investment potential, investment development.

Постановка проблеми. Розвиток промислового підприємства нерозривно пов'язаний з інвестиціями у його діяльність, що приводять до матеріально-технічного оновлення та впровадження у виробництво новітніх ресурсозберігаючих та більш продуктивних технологій. Необхідність інвестування в промислові підприємства України обумовлена незадовільним станом їх основних засобів та нематеріальних активів, високим

рівнем їх фізичного та морального зносу, низьким рівнем впровадження інновацій та відсутністю інноваційної спрямованості інвестиційної політики. У зв'язку з цим варто приділити увагу дослідженню стану та обсягів інвестиційних капіталовкладень у промислові підприємства України, а також визначити основні проблеми та шляхи активізації інвестиційної діяльності промислових підприємств України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення сутності інвестиційної діяльності, особливостей її здійснення різними суб'єктами підприємництва отримали висвітлення в зарубіжній та вітчизняній економічній літературі. Так, дослідження особливостей здійснення інвестиційної діяльності на сучасному етапі проводять багато вітчизняних вчених-економістів, зокрема К.В. Балдін, І.А. Бланк, М.Я. Дем'яненко, Т.В. Дзюба, І.О. Іртіщев, Т.В. Майорова, О.Б. Мирончук, М.І. Савчук, М.І. Стегней, Н.В. Тарасова, Т.В. Цвігун.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте з огляду на безперечні здобутки учених з цієї тематики варто зазначити, що в сучасних наукових дослідженнях недостатньо уваги приділяється саме аналізу стану та активізації інвестиційної діяльності промислових підприємств України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасного стану, окреслення основних проблем та шляхів активізації інвестиційної діяльності промислових підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Промисловий сектор України виступає важливим системоутворюючим чинником економічного розвитку країни, який тим чи іншим чином позначається на всіх інших її сферах та галузях. На підприємствах промислового комплексу працює понад 3 млн осіб. Промислове виробництво формує п'яту частину доданої вартості, а також більшу половину експортного потенціалу держави.

В економіці України роль промисловості, тобто її найбільш масштабного сектору, залишається ведучою. Досить нагадати, що в ньому виробляється близько 40% загальноукраїнського випуску товарів і послуг, 80% їх експорту, створюється понад 30% валової доданої вартості.

В цій галузі сконцентрована приблизно третина основних засобів виробництва зайнятих в економіці. За усієї складності сучасної ситуації промислове виробництво є одним з основних джерел оплати праці найманих працівників, прибутків підприємств, податкових і валютних надходжень держави [8, с. 107].

Забезпечення зростання ринкової вартості, ефективної діяльності промислових підприємств, високих темпів розвитку та підвищення конкурентоздатності продукції в сучасних умовах значною мірою визначається рівнем їх інвестиційної активності, масштабами та ефективністю інвестиційної діяльності. Саме інвестиційна діяльність є процесом закладки майбутнього економіки країни. Чим більшими є обсяги інвестицій сьогодні, тим більшими будуть обсяги валового внутрішнього продукту, обсяги реалізації продукції завтра.

Отже, інвестиційна діяльність підприємства загалом є збільшенням його капіталу. Шляхи збільшення капіталу різноманітні, що уособлюються в таких трьох формах інвестицій у капітал:

1) матеріальна форма (збільшення капіталу підприємства здійснюється у вигляді вкладень в основний капітал підприємства та його оборотні кошти);

2) нематеріальна форма (капітал підприємства в нематеріальній формі складається з товарних знаків на вироблену продукцію, патентів і винаходів, міжнародних торгових марок);

3) фінансовий вигляд (інвестиції підприємства в грошовій формі спрямовуються на придбання цінних паперів на фондовому ринку для отримання додаткового доходу; з іншого боку,

продаж власних акцій підприємства використовують для отримання необхідних інвестицій в основний і оборотний капітал підприємства).

Основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії підприємства на окремих стадіях його життєвого циклу, а також формування перспективної інвестиційної політики.

В успішності реалізації цієї мети велике значення має аналіз інвестиційної діяльності підприємства, який передуює рішенням і діям, обґрунтовує їх, є основою наукового управління інвестиційним процесом, забезпечує його об'єктивність і ефективність. Саме аналіз інвестиційної діяльності підприємств є початковим етапом проведення загального оцінювання інвестиційного стану підприємств. За його допомогою уможлиблюється розробка стратегії та тактики розвитку інвестиційної діяльності підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення в цій сфері, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності інвестицій, оцінюються результати реальних і фінансових інвестиційних проектів загалом і за окремими їх видами. Отже, цей аналіз потрібно проводити за такими складовими, як інвестиційна привабливість підприємств, інвестиційний потенціал підприємств, інвестиційна ємність підприємств та інвестиційна активність підприємств [5]. Саме між цими складовими існує такий взаємозв'язок: зростання інвестиційного потенціалу підприємств позитивно впливає на зростання інвестиційної привабливості підпри-

Таблиця 1
Аналіз інвестиційної діяльності промислових підприємств України за 2012–2016 рр.

Показник	Рік					Темп приросту, 2016/2012 рр., %
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	
Капітальні інвестиції в матеріальні активи усього, з них:	106 802,5	105 292,8	85 174,8	87 961,4	114 656,8	7
– у землю	366,6	91,1	305,5	181,1	283,7	-22,6
– в наявні будівлі та споруди	1 567,0	878,9	711,9	901,4	1 470,8	-6,14
– в будівництво та перебудову будівель	48 073,6	51 011,7	42 570,0	43 064,8	52 096,3	8,37
– в машини та обладнання	51 987,9	47 201,3	37 655,2	39 427,6	55 676,2	7,09
Капітальні інвестиції в нематеріальні активи усього, з них:	1 464,6	2 376,6	1 416,1	1 902,1	2 048,3	39,85
– у концесії, патенти, ліцензії, торговельні марки та аналогічні права	331,9	1 462,5	418,1	780,7	598,9	80,45
– в придбання програмного забезпечення	478,6	468,1	331,3	637,3	696,0	45,42
Фінансові інвестиції, усього, з них:	53 749	60 736,10	80 898,9	90 196,9	80 074,8	48,98
– довгострокові фінансові інвестиції	39 791,1	47 715,9	67 338,2	67 387,1	64 061,2	60,99
– поточні фінансові інвестиції	13 957,9	13 020,2	13 560,7	22 809,8	16 013,6	14,73

Джерело: сформовано авторами за даними джерел [4; 5]

емств з точки зору іноземних та вітчизняних інвесторів, а підвищення останнього сприяє зростанню інвестиційної активності та інвестиційної ємності підприємств. Звичайно, такого ж аналізу потребує стан інвестиційної діяльності не тільки на рівні підприємства, але й на рівні галузі та держави загалом. Так, в табл. 1 наведено дані щодо здійснення основних видів інвестицій промислових підприємств України, а саме капітальних та фінансових інвестицій.

Як свідчать дані табл. 1, обсяг капітальних інвестицій у матеріальні активи у 2016 р. порівняно з 2012 р. зріс на 7%, а це означає, що відбулося зростання виробничих потужностей на новій технологічній основі, відповідно, підвищення продуктивності праці на промислових підприємствах. Таке зростання відбувалось переважно за рахунок вкладень у будівництво та перебудову будівель, а також машин та обладнання. Негативна динаміка росту спостерігається в інвестиціях у землю (-22,6%) та наявні будівлі та споруди (-6,14%). Така структура капітальних інвестицій обумовлена тим, що виробничі приміщення й технологічне обладнання промислових підприємств перш за все потребують оновлення.

Безперечно, позитивним є те, що збільшився обсяг інвестиції у нематеріальні активи (у 2016 р. порівняно з 2012 р. він зріс на 39,85%). Проте, незважаючи на те, що обсяги капітальних інвестицій промислових підприємств у формування нематеріальних активів в нашій країні зросли, порівняно з капітальними інвестиціями в матеріальні активи їх частка залишається мізерною.

Щодо фінансових інвестицій підприємства, то загалом вони зросли на 48,98%. Зокрема, довгострокові фінансові інвестиції у 2016 р. порівняно з 2012 р. зросли на 60,99%, а поточні фінансові інвестиції – на 14,73%.

Розвиток інвестиційної діяльності залишається одним з основних шляхів стабілізації економіки, забезпечення випуску якісної конкурентоспроможної продукції, однак існує безліч проблем, що стримують цей розвиток.

Серед основних проблем розвитку інвестиційної діяльності в галузі промисловості на загальнодержавному рівні виділимо:

- недосконалість, нестабільність та суперечливість законодавчої бази, яка регулює інвестування капіталу в Україні;
- високі ставки кредитування;
- відсутність гарантованих державних замовлень підприємствам, які безпосередньо підпорядковані Міністерству промислової політики України;
- суттєві бюрократичні бар'єри започаткування та провадження інвестиційної діяльності.

Серед основних проблем інвестиційної діяльності безпосередньо на промислових підприємствах України сьогодні варто відзначити [1–3]:

- скорочення виробництва продукції у зв'язку з тим, що багато підприємств орієнтувались на експорт в Росію;

- скорочення кількості працівників у зв'язку зі скороченням обсягів виробництва продукції;
- застарілість та низький технічний рівень основних фондів;
- відсутність обладнання, що є придатним до переналагодження без значних витрат, спрямованих на впровадження ресурсозберігаючих технологій;
- повільну адаптацію промислових підприємств до роботи в нових ринкових умовах у зв'язку із загостренням політичної ситуації в країні;
- нестійкий фінансовий стан промислових підприємств;
- неефективне використання ресурсного та інвестиційного потенціалу промислових підприємств;
- низький рівень ефективності амортизаційної політики підприємств.

На основі узагальнення думок та пропозицій науковців [6; 7] можна сформулювати певні напрями активізації на загальнодержавному рівні інвестиційної діяльності промислової сфери:

- 1) спрощення механізмів податкової, митної та регулятивної політики, спрямоване на розширення бази інвестиційних ресурсів та полегшення доступу до них для суб'єктів господарювання;
- 2) спрощення доступу підприємств до банківських довгострокових кредитів, зокрема зниження процентних ставок, поліпшення умов довгострокового кредитування без втрати фінансової незалежності об'єкта інвестування;
- 3) збільшення обсягів присутності іноземного капіталу в економіці України;
- 4) запровадження механізму акумулювання вільних коштів у венчурних фондах з формуванням відповідного нормативно-правового забезпечення.

Безпосередньо на промислових підприємствах України такими напрямами активізації інвестиційної діяльності варто визнати:

- 1) збільшення відносного обсягу інвестицій у відшкодування (просте відтворення) вартості машин та устаткування від усієї суми накопиченого амортизаційного (реноваційного) фонду;
- 2) встановлення раціональних пропорцій чистих капітальних вкладень у різні форми розширеного відтворення основних фондів і формування необхідних виробничих потужностей підприємств;
- 3) створення дієвих механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- 4) оновлення основних засобів та нематеріальних активів підприємств;
- 5) стимулювання реінвестування.

Висновки. Таким чином, існує низка перешкод, що суттєво стримують інвестиційну діяльність промислових підприємств, які перебувають під безпосереднім впливом держави, оскільки лише уряд може ефективно управляти макроекономічними показниками та інвестиційним кліматом всередині країни загалом. При цьому однозначно визначити найбільш впливо-

ві на розвиток інвестиційної діяльності промислових підприємств в сучасних умовах фактори вкрай важко, оскільки нестабільне зовнішнє середовище існування вітчизняних промислових підприємств може нівелювати будь-які наявні та потенційні ресурси суб'єкта господарювання, якість його управлінських рішень тощо. Однак за визначеними вище проблемами розвитку інвестиційної діяльності промислових підприємств України все ж таки доцільним є їх розв'язання за означеними напрямками на загальнодержавному рівні, а також на рівні окремих промислових підприємств. Перспективою подальших досліджень є розробка дієвого механізму розвитку інвестиційного потенціалу промислових підприємств України, що уможливить стрімку активізацію їх інвестиційної діяльності, а отже, їх соціально-економічного розвитку через впровадження сучасних досягнень технічного прогресу, інновацій, підприємницьких ідей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильєва Т.А., Леонов С.В., Макарюк О.В. Інвестиційний ринок України: проблеми та перспективи розвитку. Економічний простір: збірник наукових праць. № 28/1. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. С. 77–85.
2. Ворсовський О.Л. Теоретико-методичні основи інвестиційного потенціалу підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2007. № 15. С. 8–11.
3. Носова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства. Стратегічні пріоритети. 2007. № 1(2). С. 120–126.
4. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичний збірник за 2012–2015 рр. / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/09/Arch_dsg_bl.htm.
5. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичний збірник за 2016 р. / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm.
6. Стефанович Є.А. Інвестиційна діяльність як економічне явище. Економіка та держава. 2010. № 11. С. 60–64.
7. Шталь Т.В., Доброскок Ю.Б., Тіщенко О.О., Сапаров Е.М. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення. БІЗНЕС-ІНФОРМ. 2013. № 3. С. 122–125.
8. Юсупова Т.М. Дослідження проблем вітчизняної промисловості в контексті пошуку шляхів відродження її економічного потенціалу. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. С. 107–110.

REFERENCES:

1. Vasylieva T.A., Leonov S.V., Makariuk O.V. (2009). "Investytsiyni rynok Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku", Ekonomichnyi prostir: zbirnyk naukovykh prats, PDABA, Dnipropetrovsk, no 28/1, p. 77–85.
2. Vorsovskiy O.L. (2007). "Teoretyko-metodychni osnovy investytsiynoho potentsialu pidpriemstv", Investytsii: praktyka ta dosvid, no № 15, p. 8–11.
3. Nosova O.V. (2007). "Investytsiina pryvablyvist pidpriemstva", Stratehichni priorytety, no 1(2), p. 120–126.
4. Statystychnyi zbirnyk "Diialnist sub'iektiv hospodariuvannia" (2012–2015), Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/09/Arch_dsg_bl.htm.
5. Statystychnyi zbirnyk "Diialnist sub'iektiv hospodariuvannia" (2016). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm.
6. Stefanovych Ye.A. (2010). "Investytsiina diialnist yak ekonomichne yavyshe", Ekonomika ta derzhava, no 11, p. 60–64.
7. Shtal T.V., Dobroskok Yu.B., Tishchenko O.O., Saparov E.M. (2013). "Analiz investytsiynoho klimatu Ukrainy ta shliakhy yoho vdoskonalennia", BIZNES-INFORM, no 3, p. 122–125.
8. Yusupova T.M. (2013). "Doslidzhennia problem vitchyznianoï promyslovosti v konteksti poshuku shliakhiv vidrodzhennia yii ekonomichnoho potentsialu" / Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, no 43, p. 107–110.

Kvasnytska R.S.
*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor at Department of Finance, Banking and Insurance,
Khmelnyskyi National University*

Tarasiuk M.V.
*Postgraduate Student at Department of Finance, Banking and Insurance,
Faculty of Economics and Management,
Khmelnyskyi National University*

MODERN REALITIES, PROBLEMS, AND DIRECTIONS OF ACTIVATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

The article focuses on the fact that investment activity is of great importance for the financing of innovations, entrepreneurial ideas in the real and financial sectors of the domestic economy. The necessity of analysis of the current state of investment activity of industrial enterprises of Ukraine is substantiated. Therefore, this analysis should be carried out in such components as investment attractiveness of enterprises, the investment potential of enterprises, investment capacity of enterprises, and investment activity of enterprises. It is between these components that there is a relationship: the growth of investment potential of enterprises positively affects the growth of investment attractiveness of enterprises from the point of view of foreign and domestic investors, and the latter increases the investment activity and investment capacity of enterprises. Of course, the same analysis needs a state of investment activity not only at the enterprise level but also at the industry and state level in general. Therefore, the authors presented and analysed data on the implementation of major types of investments of industrial enterprises in Ukraine – capital and financial investments.

According to the results of the study, the main obstacles that essentially restrict the investment activity of industrial enterprises that are under the direct influence of the state are identified, since only the government can effectively manage macroeconomic indicators and the investment climate within the country as a whole. In this case, it is extremely difficult to determine the most influential factors on the development of investment activity of industrial enterprises in modern conditions, since the unstable external environment of the existence of domestic industrial enterprises can offset any available and potential resources of the entity, the quality of its management decisions, etc.

On the basis of a generalization of thoughts and proposals of scientists, certain directions of activation of investment activity both at the state level and at the level of industrial enterprises of Ukraine are presented.